

Kapitola Dialog - zárodek vyššího celku

úsek

text

datum

Shrnutí
odstavce

Jak bylo odvozeno v teorii příběhů, všechny antecepční subjekty si musejí sestrojovat příběhy. A to i jednobuněčné organismy. Když tedy posloucháme nějaký zprostředkovaný příběh, vnímáme něco, co je přirozené nám samotným. Sami přece konstruujeme příběhy, projektujeme na jejich základě vlastní možnou budoucnost, a cizímu příběhu v různé míře rozumíme, případně nerozumíme.

Dialog mezi dvěma A-subjekty je ovšem podstatně odlišný jev.

Uvažme dialog jako proces, který má zprostředkovat chování vyššího celku, do nějž patří oba mluvčí v dialogu.

Je jasné, že rozhovor tří a více A-subjektů je možné blíže připodobnit rozhovoru dvou subjektů, než příběhu vyprávěnému jedním subjektem.

Pro zjednodušení situace budeme příběhy uvažovat bez vnořených dialogů. Později zkusíme zavést příběhy, v nichž jsou dialogy vloženy a zkusíme zjistit, zda se tím udržujeme nadále v rámci příběhů, nebo se dostáváme na novou úroveň.

Definice 1 Elementární příběh má košatost 1 a ježatost ≤ 2 .

Obrázek

Klasický elementární příběh

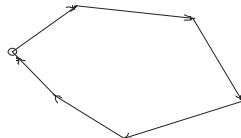
1

Obrázek

Kruhový elementární příběh

2

Definice 2 Význam elementárního příběhu se podstatně nezmění, pokud počátek příběhu a jeho konec zůstane zachován.

Jako příklad vlivu definice si vezměme přísloví: "Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá." Je to typový příběh o akci a reakci. Mohli bychom do něj včlenit podrobnosti o tom, že volající stojí mimo les na poli ve vzdálenosti delší, než zvuk urazí za polovinu trvání krátkého zvolání (např. 200 m). A že les tvoří před volajícím jakousi hradbu, od níž se zvuk volání může odrazit v souladu se zákony šíření podélných vln, a zachovat si průběh signálu tak, že jej volající v odraženém vlnění rozezná. A přirozeně můžeme příběh doplnit o poučení pro některé posluchače, že podobně můžeme očekávat i odpověď nějakého člověka ve srovnatelném tónu, jakým k němu mluvíme sami. Pokud na něj budeme hrubí, můžeme očekávat, že nám to vrátí hrubostí. Pokud laskaví, že i odpověď bude pravděpodobně laskavá.

Zkusme z druhého konce k existujícímu příběhu sestrojít příběh, který se převyprávěním podstatně nezmění, ale přitom se budeme snažit o extrémní uplatnění definice.

"Jak se do lesa volá, tak to uslyší lesní víly, poplaší je to, a v panice volají to, co volal mluvčí z vnějšku lesa. A jak to pořád volají, tak se to nakonec z lesa ozývá."

Všimněme si, že sice byly do příběhu zařazeny víly, a dokonce je to plašilo, ovšem výsledek příběhu použitelný pro antecepci zůstal zachován. Dokonce i přenesený význam zůstane zachován. Nově by sice někdo mohl příběh začít používat na ochranu lesního klidu a dožadoval by se ochrany lesních vil, nicméně to je v zásadě možné s jakýmkoli příběhem, kde místo na konci bereme použití z prostředku. Pak už to tedy není původní příběh, nýbrž příběh zkrácený pouze k vilám.

Definice 3 Krátký příběh je takový elementární příběh, kde vypravěč i posluchač je schopen tento příběh bez podstatné změny významu zopakovat v pojmech, které jsou mu vlastní.

Nyní se můžeme pokusit definovat dialog.

Definice 4 Jednoduchý dialog je série krátkých příběhů, které jsou střídavě pronášeny subjektem A a subjektem B. Přitom je podmínkou, že posluchač krátkého příběhu, který by ho podle definice dovedl bez podstatné změny významu zopakovat, by jej dovedl použít ke své antecepci mimo probíhající dialog.

Poznámka a Použití k antecepci pouze uvnitř probíhajícího dialogu je triviální - druhý subjekt např. antecepuje, že první subjekt zase něco řekne. Taková antecepcí nestačí k tomu, aby to bylo považováno za dialog. To by zvládl i počítačový program.

Definice 5 Obecný dialog je taková série příběhů, střídavě pronášených subjektem A a subjektem B, která lze převést na jednoduchý dialog.

Příklad 1 Obecný dialog:

"Musím se ti zmínit o své manželce, jak byla před měsícem v posilovně."

"Tvoje manželka chodí do posilovny? A co si obléká na sebe?"

Převod do jednoduchého dialogu:

"Musím se ti zmínit o své manželce."

"Povídej"

"Byla před měsícem v posilovně."

"Tvoje manželka chodí do posilovny?"

"Jo"

"A co si obléká na sebe?"

Na uvedeném příkladě je patrné, že

Tvrzení Pokud je nějaký sled příběhů dialogem, pak jej lze rozložit na jednoduchý dialog.

Důkaz *Jednotlivá promluva subjektu A se rozloží na elementární příběhy, a za každý elementární příběh subjektu A, který není poslední, se vloží promluva subjektu B typu "Povídej" nebo "Pokračuj". Symetricky stejná úprava se provede s promluvami subjektu B k A. Protože původní dialog D měl pro oba subjekty antecepní hodnotu, bude je mít i dialog rozložený, protože původní příběhy se neztratily.*

Tvrzení2 **Dialog, který nelze převést na obecný dialog, není ve skutečnosti dialogem**

Důkaz *Předpokládejme, že jsme našli dialog D subjektů A a B, který nelze převést na obecný dialog, a přitom je dialogem. Každý dialog lze podle Tvrzení1 převést na jednoduchý dialog vložením samých "Rozumím" a "Pokračuj" apod. avšak bez zajištění antecepní hodnoty. Pokud antecepní hodnotu přesto po rozkladu má, dosáhli jsme sporu, že nelze převést na obecný dialog (i jednoduchý dialog je obecným dialogem). Pokud však po tomto rozkladu nepřináší subjektu A ani B žádnou antecepní výhodu, nejedná se u tohoto sledu krátkých příběhů o dialog podle Definice 4. Odtud sporem je tvrzení dokázáno.*

Položme si otázku, co například je a co není dialog ve smyslu Definice 4.

Např. dialogem není rozhovor dvou cizinců s vynikající sluchovou pamětí, kteří vzájemně nerozumějí jazyku toho druhého. Když cizinec zopakuje bez chyby příběh v jazyce, jemuž nerozumí, nemůže jej použít ke své antecepci.

Naopak dialogem je rozhovor mezi majitelem psa a psem, v němž pes je schopen pantomimou dát najevo, že pánovi rozuměl, resp. pán je schopen dát slovy najevo, že rozuměl projevům psa.

Nejkratší dialog je krátký příběh pronesený subjektem A, k němuž subjekt B nějak (třeba posuňkem) vyjádří, že mu rozuměl.

Nejdelší dialog by mohl být obecně nekonečný.

Zvažme situaci, kdy za subjekt A se střídá více mluvčích z jednoho antecepního kolektivu. Typicky na schůzi firemního oddělení, kam přišel na návštěvu majitel. Majitel odpovídá na dotazy pracovníků, kteří zastávají jakési společné stanovisko.

Naproti tomu tisková konference hejna novinářů s prezidentem nemusí být dialogem, nýbrž směsí několika dialogů, protože novináři nemusejí představovat jeden společný subjekt.

Z definice subjektu totiž subjekt musí projevovat primární zájem o svou budoucnost. Hejno novinářů, kteří se shromáždili na tiskové konferenci, obvykle nekoná kroky, aby se jako novinářské těleso udrželi pohromadě.

Hypotéz a1 **Dialog je projevem potenciálního nebo existujícího vyššího celku.**

Odůvodnění *Pokud spolu dva subjekty komunikují, musejí používat prostředky srozumitelné oběma stranám. Přínejmenším v tomto smyslu patří do celku, který zahrnuje všechny subjekty, které používají zmíněný komunikační prostředek.*

Tento vyšší systém ovšem nemusí být ještě antecepční. Nicméně sama snaha uchovat komunikační prostředek funkční již přináší prvek zájmu o jeho zachování do budoucna, takže společný komunikační prostředek tvoří základ pro vybudování vyššího antecepčního subjektu.

Tvrzení3 Jakmile v daném prostoru subjekty používají mezi sebou funkční komunikační prostředek, vzniká základ pro vznik vyššího antecepčního subjektu.

Důkaz *Připusťme, že máme 2 subjekty A1 a B1, které jsou ve společném prostoru a komunikují alespoň na takové úrovni, že to ovlivňuje jejich rozhodování. Jestliže subjekt A1 na základě komunikace provedl nějaké rozhodnutí, které mu přineslo antecepční slast, bude očekávat, že i v budoucnu komunikační prostředek bude přínosný pro antecepci. Proto bude očekávat, že komunikační prostředek bude fungovat i v budoucnu. Současně s tím přijímá jako fakt, že komunikační prostředek je aspoň v určité míře prvkem přesahujícím jeho samotného a vztahuje se k dalším subjektům. Tím vzniká zájem na trvání komunikačního prostředku. Ze základní definice tedy "Antecepční subjekt je projekt s primárním zájmem o budoucnost svou, nebo vyšší skupiny, k níž patří." Pokud všichni uživatelé komunikačního prostředku projevují na základě sbora uvedené úvahy zájem o jeho budoucnost, stává se tato množina uživatelů sama antecepčním subjektem.*

Ale co v případě, že subjekt A1 místo antecepční slasti zakusil antecepční muka? (Např. jej někdo oklamal). Antecepční muka slouží ke korekci vlastní antecepce. Tedy při příštím uplatnění komunikace bude antecepce subjektu A1 upravena, a buď zakusí antecepční slast, nebo se bude korekce opakovat.

V předpokladu Tvrzení se objevuje slovo "funkční" takže většina subjektů se dostane do situace antecepční slasti z fungující komunikace. A naučí se i odhalovat podvody. Někteří jedinci se možná nepřízpůsobí, ale s ohledem na slovo "funkční" jich bude menšina.

Důslede k1 Společný jazyk, společná kultura, vytvářejí dobrý předpoklad pro fungování vyššího antecepčního subjektu.

Důslede k2 Celý ekosystém používá určitý komunikační prostředek na úrovni zaujímání prostoru (teritorium), obrany teritoria, ohrožení a zdrojů. Proto lze předpokládat, že ekosystém se chová částečně jako antecepční celek.

Otázka1 Je hádka dvou nepřátel, jako např. biblického Goliáta a Davida, dialogem?

Pokud spolu tito dva muži dokázali komunikovat, vytvářeli větší komunikační prostor, v němž spolu soutěžili o život, ale současně předkládali druhé straně své antecepce, jak souboj dopadne.

Dialog tedy vytváří přinejmenším zárodek vyššího antecepčního subjektu, v němž budou právě komunikující subjekty podřazené, případně dokonce podřízené.

Jakmile nastal dialog, existuje možnost budoucího sjednocení do vyššího celku.

Jakmile je, byť potenciálně, přítomen vyšší celek, odehrává se nová rovina dění. Dialog je tedy vyšší forma zaznamenávání informací do paměti.

V tomto smyslu je divadlo, přesněji literární forma, která je pro divadlo připravena, vyšší typ komunikace, než román, nebo povídka.

Nyní se zaměříme na příběh, který obsahuje dialogy jako určitou vlastní podmnožinu příběhu.

Otázka2 Proč si rozvedený manžel velmi často vybírá nového partnera, který je podobný tomu předchozímu?

Fungující manželství by mělo vytvářet vyšší antecepční subjekt, než je každý z nich jednotlivě. Muž, který tuto vizi antecepuje, bude přirozeně hledat ženu, která do této antecepce zapadá. Protože antecepční základ je u tohoto muže dán, je celkem logické, že všechny uvažované partnerky, které svou antecepcí vybírá, budou splňovat určité společné požadavky na komunikaci. K této komunikaci samozřejmě nepatří pouze jazyk mluvený ústy, ale i řeč těla, řeč hormonů apod.

Otázka3 Lze převést dialog na příběh?

Formálně nepochybně lze převést přímé řeči na vyprávění např. metodou "osoba A1 řekla že..., osoba B1 odpověděla, že..."

Nicméně podle Definice 4 není podstatné uzavření do uvozovek, ale střídání mluvčích a schopnost použít slyšený krátký příběh k vlastní antecepci.

Tyto znaky zůstanou zachovány po formálním odstranění přímých řečí, pokud tam předtím byly obsaženy v přímých řečech.

Zkusme sestrojít přímé řeči dvou subjektů, které jsou zařazeny v příběhu, a přitom nejsou dialogem.

Příklad2 Hluk

"Tady je ale rámus."

"Co jsi říkal? Neslyším tě"

"To tak hučí ty stroje?"

"Nevím, co říkáš, ale tady je krásně."

V uvedeném příkladě spolu ve skutečnosti ony osoby nekomunikují (pokud zanedbáme řeč těla - tady viditelnou snahu po komunikaci). Proto nemohou použít slyšený příběh k antecepci, a nejedná se o mluvený dialog.

Příklad3 Modlitba:

"Bože, děkuji ti, že mám co jíst."

"Bože, vím, že mne slyšíš"

"Bože, potřebuji vodu."

Tyto přímé řeči neobsahují střídání promluv dvou subjektů, tedy nejde o dialog.

Z toho uzavřeme, že není totéž přímá řeč a dialog.

Otázka3 Nešlo by každý příběh subjektu A1 převést na dialog vkládáním odpovědí subjektu B1 za každý elementární příběh vyslovený subjektem A1 typu "Pokračuj."?

Je zřejmé, že nikoli. Subjekt A1 nezískává z pouhých odpovědí typu "Pokračuj" žádný podklad k antecepci mimo samotný dialog.

Závěr Dialog je tedy vyčlenitelný druh informace, který nelze redukovat na příběh jednoho subjektu.